

boek onmisbaar maken. Het hoofdstuk over pijn bijvoorbeeld beschrijft de subcutane toediening van morfine op een manier die voor de huisarts direct toepasbaar is, inclusief de medicamenten waarmee de morfine in dezelfde cassette te combineren is. Een ander voorbeeld is de uitvoering van de ascitespunctie, die heel goed in de thuissituatie verricht kan worden.

Het hoofdstuk over depressie gaat ook in op de plaats van methylfenidaat en krijgt extra diepgang door Verhagens casus van de oude boer. In het hoofdstuk over de

bestrijding van jeuk wordt de betekenis van SSRI's beschreven.

De ontwikkelingen gaan snel. Zo bevat het hoofdstuk over euthanasie een klein kadertje over de SCEN-artsen. Hier wordt nog niet aangegeven dat ze overal in het land voor consultatie en steun beschikbaar zijn, maar dat is een detail.

Een kanttekening tot slot. Palliatieve zorg is vooral anticiperende zorg. Al is dat her en der tussen de regels door te lezen, aparte aandacht voor deze benaderingswijze had in dit deel niet misstaan. De delen zijn beide voorzien van een syno-

niemenlijst en een index. De huisarts is steeds meer de specialist in palliatieve zorg. Het *Oncologieboek* hoort dan ook in iedere spreekkamer onder handbereik te liggen. De tumorspecifieke richtlijnen zijn overigens ook beschikbaar op www.oncoline.nl. Aan de digitale beschikbaarheid van de richtlijnen palliatieve zorg wordt gewerkt.

Jaap Talsma

Proefschriften

Bandje bij een tennis-elleboog

Struijs PAA. *On the treatment of tennis elbow. Effectiveness and prognostics of braces and physical therapy* [Proefschrift]. Universiteit van Amsterdam, 2002.

Het gebruik van een stevige band om de onderarm wordt door veel patiënten met een tenniselleboog gebruikt. Het is de vraag of zo'n brace bijdraagt aan een sneller herstel.

Het hart van dit proefschrift is een RCT waarbij 3 behandelingen vergeleken werden: fysiotherapie, een brace of de combinatie van die twee. Na 26 en 52 weken werd geen enkel verschil gevonden. Na 6 weken was het resultaat van behandeling met de brace voor drie criteria significant slechter dan met fysiotherapie of met de

combinatiebehandeling. Het enige succesje voor de brace was dat patiënten na 6 weken zeiden minder problemen te hebben bij het verrichten van ADL-activiteiten. Struijs concludeert dat een brace zou kunnen worden voorgeschreven als initiële behandeling om de hinder tijdens ADL-activiteiten tegen te gaan. Het lijkt een goedkoop middel en met een brace zou de patiënt wellicht niet hoeven te stoppen met werken. Bij een kosten-batenanalyse, enige hoofdstukken verder, blijkt dat de indirecte kosten bij het behandelen met uitsluitend een brace, op alle onderdelen hoger zijn dan voor fysiotherapie of voor de combinatiebehandeling. De patiënten met een brace maken meer kosten voor gezinshulp en maken vaker gebruik van hulp van vrienden en kennissen; bovendien verzuimen

ze meer van hun werk, zowel van betaald werk als vrijwilligerswerk. Ook gaan zij vaker naar een alternatieve genezer. In totaal (direct en indirect) kost de tenniselleboog met alleen een brace, tijdens het eerste jaar gemiddeld € 1980 en indien behandeld met uitsluitend fysiotherapie € 975.

Samenvattend: het zijn goed opgezette en goed uitgevoerde onderzoeken, maar het is jammer dat Struijs niet gewoon concludeert dat de patiënt behandeling met een brace op korte termijn weliswaar als aangenaam ervaart, maar dat het niet helpt. Het risico voor disfunctioneren op langere termijn wordt zelfs groter.

J.M.A. Mens, R. Stoelckart

Ontvangen proefschriften

Type 2 diabetes mellitus treatment strategies in primary care: Utrecht diabetes epidemiology studies

173 pagina's. ISBN 90-393-3203-7

Promotie: 6 november 2002, Universiteit

Utrecht

Promovendus: José A. Spoelstra (1973)

Promotoren: prof.dr. D.E. Grobbee, prof.dr.

H.G.M. Leufkens

Copromotoren: dr. R.P. Stolk, dr. O.H. Klungel

Ultrasound stethoscopy

191 pagina's. ISBN 90-9016165-1

Promotie: 27 november 2002, Erasmus

Universiteit Rotterdam

Promovendus: Eleni Vourvouri (1968)

Promotor: prof.dr. J.R.T.C. Roelandt

Copromotor: dr. D. Poldermans

Towards a treatment of chronic benzodiazepine users suffering from depression

111 pagina's. ISBN 90-807451-1-1

Promotie: 11 december 2002, Universiteit Leiden

Promovendus: Jacobus E. Couvée (1956)

Promotor: prof.dr. F.G. Zitman